udaltop
UDALETAKO
EUSKARA
ZERBITZUEN
TOPAKETAK

#udaltop17

Empoderament per superar les desigualtats lingüístiques

MARINA MASSAGUER COMES
(SOCIOLINGÜISTA I DE CPNL)

www.udaltop.eus

Ponència

Bon dia a tothom. Egunon. Lehenik eta behin, eskerrak eman nahi dizkiot UDALTOP jardunaldiko antolatzaileei, aurtengo edizioko inaugurazio-hitzaldia ematera gonbidatu nauelako. Hitzaldi hori hizkuntza-desberdintasunak gainditzeko hain garrantzitsua den alderdiari buruzkoa da, hala nola hiztunen ahalduntzerako tokiko ekintza. Niretzat, plazer bat da Euskal Herrira itzultzea, han beti sentitu izan baitut oso harrera ona eta izugarri ikasi baitut hizkuntza politikaz eta hizkuntzaren erabilera sustatzeko antolaketa komunitarioko moduez.

En aquesta ponència parlo des d'una doble perspectiva. D'una banda, des de la meva formació com a investigadora en el camp de la sociolingüística i l'antropologia lingüística i, d'altra banda, des d'una vessant més tècnica i aplicada, per l'experiència a l'hora d'aterrar, a la pràctica, aquesta recerca sociolingüística, en l'actualitat com a directora de l'Àmbit de Formació i Foment de l'ús del català al Consorci per a la Normalització Lingüística de Catalunya, però anteriorment també en altres institucions. Entre aquestes institucions, s'hi compta el Servei de Política Lingüística de l'Ajuntament de Tarragona, del qual vaig ser responsable tècnica entre 2008 i 2012. Allà vaig poder conèixer de primera mà les fortaleses, els reptes i les oportunitats que ofereix l'àmbit municipal per a l'extensió del coneixement i l'ús de les llengües minoritzades. En aquest sentit, crec que és especialment encertat que aquesta conferència connecti les polítiques lingüístiques amb les polítiques de gènere. Pot ser molt productiu aprendre i inspirar-nos mútuament pel que fa a enfocaments i estratègies d'actuació per avançar cap a societats més inclusives i més justes per a tothom.

Tenint en compte això, l'objectiu de la ponència és oferir, en primer lloc, un marc teòric per abordar l'empoderament dels parlants d'euskera —tant dels que tenen l'euskera com a llengua familiar o habitual com dels que comencen a parlar-lo— i, en paral·lel, lligar aquest marc teòric amb propostes pràctiques d'actuació per facilitar que uns i altres utilitzin més l'euskera en el seu dia a dia. Per a fer-ho ens aproximarem als fenòmens lingüístics des de la perspectiva de la sociolingüística crítica, que aborda la llengua en tant que pràctica social imbricada en les relacions de poder i en la construcció de desigualtats (Heller et al. 2018). A les persones que sou aquí, probablement no us descobreixo res si us dic que les llengües són molt més que simples codis per comunicar-se. Les llengües serveixen per comunicar-se, sí, però també per a moltes altres coses. Per exemple, per proporcionar informació sobre els parlants. La llengua et posiciona socialment, és a dir, dona indicis, pistes, sobre qui és i qui no és cadascú en les dinàmiques socials (Pavlenko 2005). En aquest sentit, podem dir que les llengües són símbols d'identitat, però no només d'identitat nacional —que també—, sinó d'identitat social en un sentit molt més ampli. La manera com parles té a veure amb els teus orígens, sobre la teva trajectòria, sobre la teva classe social, el tipus d'educació que has rebut i, en definitiva, sobre el tipus de persona que ets i la gent amb qui et relaciones.

En relació amb tot això, les llengües són també un recurs que proporciona accés a altres recursos materials, socials, culturals, educatius i simbòlics. El sociòleg i antropòleg bearnès Pierre Bourdieu (1982) ho conceptualitza en termes de capital i ens fa notar que els diversos tipus de capital són acumulables i intercanviables, de tal manera que si algú té, per exemple, capital social (contactes, xarxes de suport) li pot ser més fàcil accedir a capital econòmic (feines, préstecs del banc). Això, al seu torn, contribueix a incrementar el seu capital simbòlic, és a dir, el seu prestigi social i la seva autoritat per ser escoltat i obeït pels altres. Amb el capital lingüístic, que Bourdieu inclou en el capital cultural i educatiu, passa el mateix: si disposes de recursos lingüístics socialment valorats és més fàcil obtenir capital econòmic (feines, càrrecs), socials (coneixences, vincles amb persones interessants) i simbòlics (prestigi, autoritat i legitimitat per ser tingut en compte).

Abordar la llengua des d'aquesta perspectiva ens permet situar-nos en el camp de les desigualtats (lingüístiques i d'altres tipus). En contextos multilingües en què una llengua subordinada està immersa en un procés de normalització, les desigualtats lingüístiques afecten fonamentalment dos perfils de parlants, en el que són, en realitat, dues cares de la mateixa moneda: d'una banda, els parlants de la llengua subordinada, que durant dècades —segles, en molts casos— han vist vetat l'ús de la seva llengua en diferents àmbits, ja fos amb repressió i prohibicions explícites, vinculades a règims polítics autoritaris i uniformitzadors, ja fos de manera més sibil·lina i indirecta com, per exemple, per manca de disponibilitat lingüística de les empreses i les organitzacions. Aquests parlants, encara ara, no sempre tenen els drets lingüístics garantits i solen experimentar greuges o dificultats per parlar la pròpia llengua en el propi territori.

Què passa, però, quan es comencen a percebre els efectes de les polítiques de normalització lingüística? Doncs, en primer lloc, que es recuperen o s'amplien els àmbits d'ús de la llengua subordinada (a les institucions, a l'escola, als mitjans de comunicació, etc.) i, al mateix temps, augmenta el valor d'aquesta llengua, tant des del punt de vista econòmic, social i simbòlic. En conseqüència, parlar la llengua resulta avantatjós i no parlar-la comporta limitacions per circular socialment. Per exemple, per accedir a determinades feines, càrrecs o espais de socialització. En aquests casos, la llengua minoritzada entra en competència amb la llengua dominant, la qual perd valor (Massaguer 2022). Ara bé, aquesta pèrdua de valor no es produeix pas perquè la llengua dominant no sigui necessària —que ho continua sent—, sinó perquè es considera un recurs que té tothom, i per això no té cap valor afegit, es dona per descomptat. En canvi, parlar la llengua minoritzada podem dir que "dona punts extres", aporta un valor afegit i ajuda a circular socialment sense limitacions.

Llavors, què ens trobem? Doncs que les persones que no parlen euskera, català, o altres llengües minoritzades en procés de revitalització, sovint es troben amb problemes per accedir a aquest recurs perquè la majoria de gent els parla en la llengua dominant. En aquest sentit, cal remarcar que els parlants de la llengua subordinada no convergeixen a la llengua dominant amb la intenció de vetar l'accés a capital lingüístic a les persones que no la parlen, sinó que es limiten a reproduir l'hàbit que han adquirit socialment, pel fet de no atribuir coneixement de la llengua subordinada als parlants de les llengües dominants. Per tant, una desigualtat i l'altra es retroalimenten: els parlants d'euskera no poden fer servir la seva llengua en tots els contextos perquè els altres no la parlen, i els que volen aprendre euskera ho tenen difícil perquè no troben gent amb qui practicar-la. Aquí cal tenir en compte una cosa important, i és que accedir a una llengua va molt més enllà dels cursos i de l'ensenyament formal. Tenir accés real a una llengua vol dir tenir accés a cercles de socialització en què es parla, i sovint és una roda: com que no parles la llengua, no entres en aquests cercles de socialització, i com que no formes part d'aquests cercles de socialització, no acabes de parlar mai la llengua amb comoditat. És aquest cercle el que hem de trencar si volem revertir les desigualtats lingüístiques.

Com dèiem abans, no parlar la llengua del lloc on vius comporta limitacions per circular socialment. Pot voler dir no tenir accés a determinades feines, o a determinats càrrecs amb projecció pública, o no poder arribar mai a ser "un més" en un col·lectiu, o que simbòlicament se't consideri sempre "de fora", encara que tu voldries integrar-te. Aquestes limitacions, tanmateix, no són les mateixes per a tothom, i aquí hem de posar el focus en altres tipus de desigualtats, més enllà de les desigualtats lingüístiques. Per il·lustrar-ho posaré dos exemples de participants en la meva tesi. La primera participant era una noia, la Sumana, que havia arribat de l'Índia a Barcelona amb 13 anys. Jo la vaig entrevistar quan en tenia 18. Aquesta noia es movia en un entorn molt marcat per la segregació social. Al seu institut i en el seu entorn familiar es parlava bàsicament hindi, urdú, pahari i altres llengües de l'Índia, el Pakistan o Bangladesh. Quan parlava, la Sumana barrejava català i castellà fins al punt que no sabia distingir bé una llengua de l'altra. A l'entrevista feia èmfasi en el fet que li agradaria relacionar-se amb persones que parlessin català o castellà, però que no en tenia cap al seu voltant. És a dir, ella volia parlar català

(i castellà) però no podia per falta de gent al voltant amb qui practicar. No parlar català comportava limitacions molt clares per a la Sumana: per començar, no entenia bé el que els professors explicaven a classe. Ella volia estudiar Infermeria a la universitat, per viure millor que els seus pares, que treballaven rentant plats en una cuina d'un restaurant, però sabia que no se'n sortiria sense millorar el català perquè aquesta era la clau per accedir a capital educatiu. Aquí veiem, doncs, un clar exemple d'un cercle de descapitalització lingüística, econòmica, social i simbòlica. Agafant l'esquema de Bourdieu, veiem que la Sumana té molt poc capital de tots tipus i, per tant, li és molt difícil d'acumular nou capital i d'intercanviar un tipus de capital per un altre.

Anem ara a l'altre extrem. Per a la tesi, també vaig entrevistar persones que no tenien capital lingüístic en català, però que sí que tenien molt capital d'altres tipus. És el cas d'un notari, per exemple, nascut a Burgos, o de diversos expatriats que tenien l'anglès com a llengua inicial i que en alguns casos no parlaven ni català ni castellà. En aquests casos el fet de no parlar català comporta algunes limitacions, però aquestes limitacions no tenen conseqüències gaire importants perquè els individus amb aquests perfils tenen molts altres recursos alternatius per mobilitzar. Per exemple, vaig entrevistar el Christopher, un adult jove que tenia l'anglès com a llengua inicial. Quan va arribar a Catalunya, volia treballar al sistema educatiu català com a professor d'anglès a secundària, però no va poder perquè no tenia el nivell C1 de català. Això li va generar resistència contra la política lingüística del Govern català, encara que a la pràctica no li va comportar un empobriment o una pèrdua de capital social i simbòlic. El Christopher va muntar una acadèmia privada d'anglès, que, segons va afirmar a l'entrevista, li funcionava magníficament bé. Això il·lustra el que deia Bourdieu sobre el fet que els diferents tipus de capital són acumulables i intercanviables: el Christopher tenia un bon capital econòmic, que li va permetre fer la inversió per muntar l'acadèmia; capital social, perquè tenia un soci catalanoparlant, que era qui li feia tota la burocràcia i es relacionava, per exemple, amb la Generalitat per demanar els permisos o amb els pares catalanoparlants dels alumnes; capital simbòlic, era un home blanc, europeu i de classe mitjana-alta, i –molt important en aquest cas– tenia un capital lingüístic altament valorat, amb l'anglès del Regne Unit com a llengua inicial. Els inconvenients de no parlar català, doncs, es podien compensar mobilitzant altres tipus de capital.

Tot això us ho explico per dos motius. En primer lloc, per posar de manifest que les desigualtats lingüístiques no afecten a tothom de la mateixa manera i que tot depèn dels teus recursos de partida. En segon lloc, per remarcar que qualsevol política lingüística ha de ser doblement emancipadora, és a dir, ha d'empoderar els parlants de la llengua subordinada perquè parlin la llengua sempre que vulguin, però alhora ha de garantir l'accés a la llengua subordinada de tots aquells que no la tenen com a llengua familiar, i això implica lluitar contra la segregació social. Amb aquesta conferència voldria proporcionar-vos eines per actuar de manera integral en aquests dos aspectes que, com he dit, en realitat són dues cares de la mateixa moneda i sorgeixen com a conseqüència d'unes dinàmiques socials, polítiques i econòmiques injustes.

Abans d'entrar plenament en matèria, però, voldria fer un apunt per argumentar per què les desigualtats lingüístiques són importants. Malgrat la rellevància que tenen, les desigualtats lingüístiques solen quedar oblidades quan parlem de desigualtats. Això és perquè sovint les tenim tan interioritzades i naturalitzades que ni les notem. Però la realitat és que les desigualtats lingüístiques importen perquè tenen conseqüències en la vida de les persones, sobre el seu benestar, la seva manera d'estar en el món i el seu desenvolupament en societat i perquè solen anar lligades a altres formes de desigualtat política, econòmica i social. És per això que és tan important fer entrar la llengua en els eixos d'opressió i, per tant, d'emancipació. És a dir, no oblidar-nos-en quan parlem d'interseccionalitat.

Per superar les desigualtats el primer pas és empoderar-se. Wolf i Igboanusi (2013) definien la manca de poder lingüístic (linguistic powerlessness) com una limitació de la tria lingüística. Això pot comportar

sensacions d'impotència, d'incapacitat i de desempoderament, entre d'altres. Entre les possibles causes d'aquest desempoderament lingüístic hi trobem la manca de coneixement –no pots parlar la llengua perquè no la saps–, les imposicions legals –que els bascos i els catalans, especialment els nostres avis i àvies, coneixem molt bé–, la manca de disponibilitat lingüística de les organitzacions –que sol ser conseqüència de les dinàmiques politicoeconòmiques uniformitzadores– o impediments ideològics –pensar que una llengua no és apta per ser utilitzada en una determinada situació o un determinat context.

Tenint en compte això, què és l'empoderament lingüístic? De totes les possibles definicions que he sospesat, la que més m'ha convençut és la que m'ha donat la intel·ligència artificial (IA), que defineix l'empoderament lingüístic com el procés mitjançant el qual les persones o col·lectius adquireixen confiança, eines, drets i oportunitats per utilitzar una llengua amb seguretat, reconeixement i eficàcia en tots els àmbits de la vida social (OpenAI, 2025, adaptat). L'adaptació que he fet a la definició que em va donar la IA ha consistit a canviar "utilitzar la seva llengua" per "utilitzar una llengua" perquè empoderar-se lingüísticament implica ser capaç de triar qualsevol llengua que vulguis parlar, no només la teva. En aquest sentit, la veritable llibertat de tria lingüística es produeix quan parles més d'una llengua. Si només saps parlar una llengua dominant, en realitat no tries, sinó que parles l'única llengua que pots parlar. I no només això, sinó, a més, limites la llibertat de les persones que parlen la llengua subordinada (Vila, Massaguer Comes i Flors-Mas 2023).

Ara que ja hem vist què són les desigualtats lingüístiques, a qui afecten i quines conseqüències tenen, i què és l'empoderament lingüístic, centrem-nos en allò més important: com ens empoderem lingüísticament per superar aquestes desigualtats. El primer pas per aconseguir-ho és impulsar polítiques lingüístiques obertament favorables a les llengües minoritzades en el marc de societats democràtiques i igualitàries. Una societat que es consideri democràtica i igualitària ha de tirar endavant accions per superar les desigualtats lingüístiques de manera decidida i desacomplexada. Ara bé, en aquest punt, cal tenir en compte que la política lingüística sempre és multinivell: la fan els governs i les institucions, però també la fan les entitats, les empreses, els col·lectius i, fins i tot, els individus. Cal tenir en compte que el més important per incrementar l'ús social de qualsevol llengua minoritzada és utilitzar-la amb les persones amb qui ens relacionem en el dia a dia. En aquest sentit, és clau el nivell meso, que és el que hi ha entre el macro —és a dir, les grans línies de la política lingüística: l'ús a l'administració, a l'escola, els requeriments legals, etc.— i el nivell micro —les converses que els individus tenen en el dia a dia. El nivell meso és la política lingüística del lloc de treball, de les escoles i universitats, de les entitats socials, de les associacions, dels clubs esportius, etc. És aquest nivell on cal actuar prioritàriament perquè és el que té més incidència en el dia a dia dels parlants.

Així mateix, revertim les desigualtats lingüístiques i empoderem els parlants de llengües subordinades quan garantim els seus drets en tots els àmbits. Això comporta una sèrie de deures per als parlants de llengües dominants, els quals hauran d'aprendre la llengua del lloc on viuen per garantir la llibertat de tria lingüística, tant la seva pròpia com la dels parlants de la llengua subordinada. Perquè això sigui possible hem d'assegurar l'accés de tothom a la llengua minoritzada. Ja hem vist que això és sinònim facilitar l'accés a persones, espais i xarxes de socialització que funcionen en aquesta llengua. En aquest aspecte, el potencial d'actuació a escala local, tant pel que fa a ajuntaments com a entitats i col·lectius, és enorme.

Cal, doncs, empoderar els parlants per aconseguir que tots els perfils, els parlants de sempre i els nous parlants, utilitzin més l'euskera en el seu dia a dia, en funció del seu punt de partida. És a dir, que els que no l'utilitzen gens passin a utilitzar-lo una mica, que els que l'utilitzen una mica tendeixin cap a uns usos cada cop més bilingües, que els que en fan usos bilingües tendeixin a usos predominants en euskera, i que els que utilitzen predominantment l'euskera aprenguin a mantenir-lo en les converses sempre que els entenguin (Vila et al. 2023).

Per empoderar-se i sentir-se prou segurs per augmentar l'ús de l'euskera, els parlants necessiten tres tipus de recursos: en primer lloc, en el cas dels que no tenen l'euskera com a llengua familiar o no el parlen prou bé, recursos lingüístics. Ja hem vist que això va més enllà de l'ensenyament formal i passa per tenir oportunitats de socialitzar en aquesta llengua (Massaguer 2022). En segon lloc, recursos psicològics, és a dir, tenir pensaments i emocions que els facin sentir legitimats per parlar euskera en qualsevol situació, independentment de la varietat que parlin o del seu nivell de "correcció" gramatical (Puigdevall 2014). En tercer lloc, disposar d'espais segurs (Puigdevall et al. 2019) per generar més oportunitats d'ús de l'euskera, tant per practicar-lo en entorns relaxats i amigables, fora de l'aula i sense la pressió de ser avaluat, com per aprendre a mantenir-lo en les converses. En definitiva, cal crear espais facilitadors de l'ús de l'euskera en què es trobin diversos perfils de parlants que s'acompanyin mútuament en l'increment de l'ús de la llengua i generin vincles entre ells. Això implica facilitar l'entrada a xarxes de socialització que funcionin en euskera on es puguin generar experiències significatives i positives relacionades amb l'ús d'aquesta llengua amb una diversitat d'interlocutors.

Si posem el focus en els recursos psicològics, ens pot ser útil l'esquema que ofereixen Suay i Sanginés (2010) i Suay (2018), en què l'aspecte cognitiu, que fa referència als pensaments; el fisiològic, que fa referència a les emocions, i el motor, que fa referència a la conducta observable, es retroalimenten. Així, per canviar aquesta conducta observable –és a dir, per passar a parlar més euskera– cal reforçar pensaments com ara "he aconseguit un nivell prou bo d'euskera per poder-lo parlar en les converses quotidianes" (en el cas dels que l'estan aprenent) o "la persona que tinc al davant m'entén en euskera, encara que no el tingui com a llengua familiar o no el parli amb un accent nadiu" (en el cas de les persones que volen aprendre a mantenir-lo en les converses). Aquests pensaments ajuden a gestionar emocions relacionades amb la vergonya de no parlar-lo prou bé, amb la inseguretat sobre si el teu interlocutor t'entén bé o, fins i tot, amb la temença de maleducat per no adaptar-te a la llengua dominant, una altra creença molt estesa entre parlants de llengües subordinades. En paral·lel, el fet d'aconseguir canviar la conducta observable amb èxit, reforça els pensaments i les emocions que ajuden a continuar-ho fent.

Per abordar la dimensió cognitiva, la dels pensaments, pot ser útil l'argumentari per utilitzar més català que vam elaborar F. Xavier Vila, Avel·lí Flors-Mas i jo mateixa, al qual he fet referència anteriorment. Està destinat prioritàriament a joves, però és vàlid per a totes les franges d'edat. En aquest argumentari partim de la base que els discursos, que donen forma als pensaments, són una font de legitimació per a les pràctiques lingüístiques favorables a les llengües minoritzades. Vam agrupar l'argumentari en sis eixos. El primer fa referència a la integració, arrelament i cohesió social a través de la llengua minoritzada i posa el focus en la participació social en igualtat de condicions i en el fet de no fer usos lingüístics discriminatoris, en què pressuposem que algú, pel seu aspecte, no parla català. El segon eix fa referència a la facilitat d'aprenentatge i, especialment, en la disponibilitat de recursos per aprendre la llengua (cursos, recursos en línia) i d'espais per practicar-la. E tercer eix posa l'èmfasi en l'interès instrumental d'aprendre la llengua a l'hora d'aconseguir feina, de seguir els estudis i de relacionar-se amb persones interessants. Al quart eix abordem el compromís amb la diversitat i la justícia lingüística, amb l'argument principal que l'única manera de garantir la diversitat lingüística global és parlar les llengües pròpies de cada lloc. El cinquè eix aborda la responsabilitat individual en el manteniment de les llengües i posa l'èmfasi en el fet que els nostres usos lingüístics quotidians tenen conseqüències en les dinàmiques sociolingüístiques globals. I finalment, el sisè eix tracta precisament sobre empoderament i satisfacció amb un mateix pel fet que poder parlar la llengua minoritzada és el que realment garanteix la llibertat per triar sense limitacions en contextos multilingües. Si voleu consultar la publicació sencera per ampliar el ventall d'arguments que utilitzeu a l'hora de fomentar l'ús de l'euskera, la podeu trobar en oberta a la Biblioteca Tècnica de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, a la bibliografia.

Ara bé, els discursos, per si sols, no són suficients per canviar els hàbits lingüístics. Per aconseguir utilitzar més l'euskera només hi ha una via: practicar. Practicar l'ús de la llengua si no la tenim com a

llengua familiar, i practicar el manteniment de la llengua en les converses si no estem acostumats a fer-ho. I per practicar necessitem espais segurs on poder fer-ho de manera acompanyada. És per això que cal multiplicar aquests espais i aconseguir que serveixin per facilitar l'entrada a xarxes de socialització en euskera a les persones que no el tenen com a llengua familiar i, alhora, serveixin perquè les persones que parlen habitualment euskera aprenguin a mantenir-lo en les converses. Aquests espais han de tenir uns objectius lingüístics explícits i consensuats amb tots els participants, i poden ser espais existents prèviament (associacions, clubs esportius, entitats de lleure, etc.) o bé creats ad hoc a partir d'interessos comuns.

En aquest punt, voldria compartir amb vosaltres una proposta que vam elaborar, conjuntament amb F. Xavier Vila i Avel·lí Flors-Mas, per abordar en paral·lel l'aprenentatge formal de la llengua a través dels cursos de català al Consorci per a la Normalització Lingüística, la pràctica fora de l'aula, l'entrada a xarxes de socialització en català i el canvi d'hàbits lingüístics dels catalanoparlants per mantenir el català en les converses. Es tracta del cicle d'acompanyament a l'adopció del català, que reprodueixo, adaptat a l'euskera, en el quadre següent:

Estadi	**A**	**B**	**C**
Coneixement (cursos)	Bàsic (A1-A2)	Intermedi (B1-B2)	Avançat (C1-C2)
Usos (pràctiques)	Primeres experiències d'ús guiat	Usos acompanyats Usos autònoms Mantenidors	
Xarxes de socialització (espais)	Pràctiques 1 a 1	Acompanyament en l'entrada a xarxes Participant actiu en xarxes autònomes	

Adaptació de Massaguer et al. 2023

Com es pot veure al quadre, la proposta és que, des de la institució on s'aprèn euskera, s'acompanyi els usuaris tant en la pràctica dels usos fora de l'aula com en l'entrada a xarxes de socialització que funcionen en aquesta llengua. Això s'ha de fer de manera gradual, en funció del nivell de la persona que l'està aprenent. Així, les primeres experiències d'ús guiat poden ser, per exemple, pràctiques lingüístiques en botigues amb les quals s'haurà establert prèviament un acord. Pel que fa a l'entrada a xarxes de socialització, en els primers estadis consistiran en parelles lingüístiques, en què un parlant habitual d'euskera i algú que comença a parlar-lo practiquen allò que aquest darrer ha après a l'aula. Més endavant, a mesura que la persona va avançant de nivell gràcies als cursos, es pot facilitar l'entrada a entitats, associacions o grups que funcionen en euskera per tal que la persona tingui oportunitats tant de practicar la llengua fora de l'aula com d'establir vincles amb parlants habituals, els quals, al seu torn, tenen l'oportunitat de practicar l'hàbit de mantenir-la en les converses i de parlar-la amb diferents perfils de parlants, independentment del seu "accent", més o menys nadiu.

Tot seguit, us mostro dos testimonis de persones que han participat, des de diferents rols, en aquests espais. El primer testimoni és el de la Gina (Puigdevall et al. 2019), nascuda a Colòmbia i resident a Barcelona, que va començar a parlar català quan es va integrar a la colla de diables del seu barri:

> *[...] els Diables és ha sigut com la, la immersió. [...] la majoria diria noranta-nou per cent dels reunions coses que fem amb Diables tot es fa en català [...] com vas escoltant reunión,*

> *assemblea, correfoc, o simplement prenent cerveses, jo sempre, estic en plan: molt alerta de què exactamente què està dient la gent.*

En aquest exemple la Gina aprofita un espai que ja existeix –la colla de diables– per convertir-lo en un espai on fer la muda lingüística, és a dir, on incorporar el català com a part del propi repertori lingüístic (Puigdevall et al. 2019). En aquest cas, no hi havia hagut un treball previ amb l'entitat perquè es convertís en un espai on fer la muda, sinó que això es va esdevenir de manera espontània. Ara bé, tenint en compte les dinàmiques sociolingüístiques i els hàbits de la majoria de parlants de llengües subordinades, és aconsellable fer un treball previ amb les entitats si volem que es converteixin en espais facilitadors de l'ús de l'euskera. Aquest treball previ consisteix a fer prendre consciència als responsables de les entitats i de les activitats del paper que tenen com a espais facilitadors de l'ús de l'euskera i com a espais segurs per als parlants.

El segon testimoni és el d'una tècnica de normalització lingüística en un centre del Consorci per a la Normalització Lingüística. En aquest centre van organitzar l'activitat que ella mateixa descriu, un grup de teatre format tant per membres d'una associació de teatre amateur i per alumnes de català. Per tant, es tracta d'una activitat creada ad hoc amb finalitats lingüístiques, però a partir d'interessos comuns entre tots els participants:

> *Vam fer una activitat molt reeixida [...] un grup de teatre [...] i la idea era doncs amb les persones, doncs... estrangeres de les classes i [...] dels participants del Voluntariat per la llengua, fer un grup de teatre, també amb l'assessorament de persones voluntàries que estaven en el món del teatre amateur [...] Clar, amb això què s'aconseguia? S'aconseguia un vincle brutal, perquè... en els assajos, totes les consignes, les instruccions que donaven els voluntaris que ho portaven doncs... eren en català... col·loquial, justament, no?*

Fixem-nos en el que destaca aquest testimoni: el fet que s'aconseguia un vincle brutal entre tots els participants i que aquest vincle era en català col·loquial. Aquí veiem com realment s'aconsegueix generar un context en què l'ús del català es vincula a experiències significatives i positives, tant per als que l'estan aprenent com per als que estan aprenent a mantenir-lo en les converses.

Tant el primer testimoni com el segon ens mostren exemples d'espais que serveixen per generar oportunitats d'ús del català, però que a la pràctica van molt més enllà i tenen a veure amb pràctiques que fomenten la cohesió social i combaten la segregació, ja que faciliten que es trobin perfils de persones que d'una altra manera probablement no haurien establert mai un vincle. Alhora, empoderen els parlants per a la superació de les desigualtats lingüístiques, ja que reforcen els hàbits positius per a l'increment de l'ús de la llengua subordinada. És per això que són doblement emancipadors, tant per als parlants que guanyen seguretat a l'hora de llençar-se a parlar euskera com per als que en guanyen a l'hora de mantenir-lo en les converses. D'aquesta manera, dotant uns i altres dels recursos necessaris per poder triar sense limitacions, es camina cap a la veritable llibertat lingüística.

Referències

Bourdieu, Pierre (1982). ***Ce que parler veut dire. L'économie des échanges linguistiques.*** París: Fayard.

Heller, Monica; Pietikäinen, Sari; Pujolar, Joan (2018). ***Critical Sociolinguistic Research Methods. Studying Language Issues that Matter.*** Nova York: Routledge.

Massaguer Comes, Marina (2022). ***No catalanoparlants a Catalunya: identitats socials, desigualtats i llengua catalana.*** Tesi doctoral. Universitat Oberta de Catalunya. En línia a: *https://tesisenred.net/handle/10803/687498*

Massaguer Comes, Marina; Flors-Mas, Avel·lí; Vila, F. Xavier (2023). ***De l'aprenentatge a l'adopció de la llengua catalana: cap al cicle d'acompanyament als usuaris del Consorci per a la Normalització Lingüística.*** Barcelona: Generalitat de Catalunya. En línia a: *https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/informacio_i_difusio/publicacions_en_linia/btpl_col/de-laprenentatge-a-ladopcio-de-llengua-catalana/index.html*

OpenAI (2025). ChatGPT (versió del 20 d'abril). Resposta generada a la pregunta "Com definiries 'empoderament lingüístic'?". https://chat.openai.com

Pavlenko, Aneta (2005). ***Emotions and Multilingualism.*** Cambridge: Cambridge University Press.

Puigdevall, Maite (2014). ***Els nous parlants de llengües minoritàries: pertinences i legitimitats. Digithum: a relational perspective on culture and society*** (16), 3-5. *http://doi.org/10.7238/d.v0i16.2301*

Puigdevall, Maite; Walsh, John; Amorrortu, Estibaliz, i Ortega, Ane (2019). ***'I'll be one of them' linguistic mudes and new speakers in three minority language contexts.*** Journal of multilingual and multicultural development 39(5), 445-457. *https://dialnet.unirioja.es/ejemplar/488251*

Puigdevall, Maite; Colombo, Alba; Pujolar, Joan (2019). "Capítulo 6. Espacios de adopción del catalán, una aproximación etnográfica a las mudas lingüísticas en Cataluña". A: Fernando Ramallo; Estibaliz Amorrortu i Maite Puigdevall (eds.), 111-130. ***Neohablantes de lenguas minozadas en el Estado español.*** Madrid: Iberoamericana – Vervuert.

Suay, Ferran; Sanginés, Gemma (2010). ***Sortir de l'armari lingüístic.*** Barcelona: Angle Editorial.

Suay, Ferran (2018). "Com incidir sobre els usos lingüístics? Una perspectiva psicològica". A: ***La promoció de l'ús de la llengua des del sistema educatiu: realitats i possibilitats,*** F. Xavier Vila i Emili Boix-Fuster (eds.), 23-33. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona. En línia a: *https://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/147357*

Vila, F. Xavier; Massaguer Comes, Marina; Flors-Mas, Avel·lí (2023). ***Les dinàmiques del català entre els joves: reptes, principis i arguments per a l'acció.*** Barcelona: Generalitat de Catalunya. En línia a: *https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/informacio_i_difusio/publicacions_en_linia/btpl_col/dinamiques-catala-joves-reptes-principis-i-arguments-per-a-laccio/index.html*

Wolf, Hans-Georg and Igboanusi, Herbert (2006). "Empowerment through English – A realistic view of the educational promotion of English in postcolonial contexts: The case of Nigeria". A: ***'Along the Routes to Power': Explorations of Empowerment through Language,*** Martin Pütz, Joshua A. Fishman i JoAnne Neff-van Aertselaer (eds.), 333-356. Berlín - Boston: De Gruyter Mouton. *https://doi.org/10.1515/9783110923247.333*

udaltop

UDALETAKO
EUSKARA
ZERBITZUEN
TOPAKETAK

www.udaltop.eus